

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. **Εὐάγγελος Μουτσόπουλος**, παρουσιάζοντας τὸ βιβλίον τοῦ κ. Antonio Capizzi, *Platone nel suo tempo. L'infanzia della filosofia e i suoi pedagoghi*, Roma, Edizioni dell'Ateneo, 1984, 228 σσ., λέγει τὰ ἑξῆς:

Ὁ τίτλος καὶ μόνο τοῦ βιβλίου αὐτοῦ τοῦ ρωμαίου συναδέλφου, ἀφιερωμένου στὸν καθηγητὴ κ. Mario Montuori, ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, μαρτυρεῖ περὶ τῆς προθέσεως τοῦ συγγραφέως ν' ἀκολουθήσει καὶ νὰ ὀλοκληρώσει τὶς προσπάθειες πού ἄρχισε ὁ Pierre-Maxime Schuhl μὲ τὸ ἔργο του *Platon et l'art de son temps (arts plastiques)*, Paris, Alcan, 1933, καὶ πού συνέχισε ὁ ὁμιλῶν μὲ τὸ βιβλίον του *La musique dans l'œuvre de Platon*, Paris, P.U.F., 1959. Οἱ δύο αὐτὲς ἐργασίες, κοντὰ σὲ ἄλλες, ἀπέβλεπαν στὸ νὰ ὑποδηλώσουν δυνατότητες ἐρμηνείας ὀρισμένων πλευρῶν τῆς φιλοσοφικῆς προσφορᾶς τοῦ Πλάτωνος ἀπὸ τὴν σκοπιὰ τῆς δυναμικῆς ἐκ μέρους τοῦ βιώσεως τῶν πνευματικῶν ρευμάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν πού ἐσφράγισαν τὴν ἀθηναϊκὴ ζωὴ τοῦ τετάρτου, κυρίως, προχριστιανικοῦ αἰῶνος, νοουμένων ὡς ἐρεθισμάτων γιὰ τὴν ἐκδήλωση τῆς δημιουργίας τοῦ φιλοσόφου. Τὴν προσφορὰ αὐτὴν ἐξάγει καὶ ὁ P. Aubenque, P.-M. Schuhl, *Nécrologie, Les Études Philosophiques*, 1985 /4, σσ. 546-547, ἰδιαίτερα σ. 546: «Schuhl innovait par rapport à une tradition d'exégèses seulement doctrinales, en s'attachant à des aspects jusque là largement méconnus de l'œuvre de Platon: le rapport avec les arts et les techniques de son temps; le rôle de l'imagination dans l'expression, mais aussi dans la constitution de la doctrine; les rapports de la pensée et de l'action (...). Il a été (...) le premier à mettre en relief l'utilisation, par Platon, de schèmes techniques, de modèles mécaniques, comme dans le mythe du *Politique*».

Τὸ βιβλίον τοῦ Capizzi ἔρχεται νὰ διευρύνει τὸν ὀρίζοντα τῶν ἐρμηνευτικῶν αὐτῶν προσπαθειῶν τοποθετῶντας τὸν Πλάτωνα στὸ πολὺπλοκο πλαίσιο τῆς ἐποχῆς του, ὡς στοχαστὴ εὐαίσθητον στὰ μνημόματά της, ὡς ἐστὶαν διανοητικῆς ἀπορροφήσεως τῶν πρὸς αὐτὴν συγκλινουσῶν φιλοσοφικῶν τάσεων οἱ ὁποῖες ἐμφανίζονται σ' ἓνα παρελθόν, γι' αὐτόν, πρόσφατο ὅσο καὶ ἀπώτερο, καὶ διαχυσέως των, ἐν συνεχείᾳ, πρὸς τὶς πιὸ ποικίλες κατευθύνσεις, σύμφωνα πρὸς μιὰν εἰκόνα πού ἀποτυπώνει τὴν βασικὴ σύλληψη τῶν σχετικῶν προβλημάτων, καὶ πού μοῦ συνέβη νὰ διατυπώσω πρὶν ἀπὸ ἀρκετὰ χρόνια στὸ βιβλίον μου *La philosophie de la musique dans la dramaturgie grecque. Formation et structure*, Athènes, Hermès, 1975, σ.

175. Ἐάν ἀναλογισθῆ κανεῖς τὴν διαπίστωση τοῦ Kirk, ἐκδότου τῶν ἀποσπασμάτων τῶν Προσωκρατικῶν, πῶς ὄλες οἱ μετὰ τὸν Παρμενίδη, καὶ μέχρι τοῦ Πλάτωνος, φιλοσοφίες στάθηκαν προσπάθειες ἀπαντήσεων στὰ ἐρωτήματα ποὺ ὁ Ἐλεάτης εἶχε θέσει (κάτι ἀνάλογο, βέβαια, θὰ διαπιστωθῆ σχετικὰ πρὸς τὰ μετὰ τὸν Hegel ἀναφανέντα φιλοσοφήματα), τότε ἀντιλαμβάνεται τὴν καίρια σπουδαιότητα ποὺ ἀποκτᾷ τὸ πλατωνικὸ ἔργο ὡς συνθετικὴ κατακλείς τῶν προβληματισμῶν μιᾶς πολυδιάστατης καὶ πολυσήμαντης ἐποχῆς. Αὐτὸ τὸ νόημα τοῦ πλατωνικοῦ ἔργου ὑπογραμμίζεται ἀπὸ τὴν ἐκφορὰ τοῦ τίτλου τοῦ συγγράμματος τοῦ Capizzi, διὰ τοῦ ὁποῖου ἡ προσωπικότης τοῦ Πλάτωνος συσχετίζεται χωροχρονικὰ πρὸς τὶς κοινωνικές, πολιτικὲς καὶ πνευματικὲς διαστάσεις τῆς ἐποχῆς του. Ὁ ὑπότιτλος τοῦ βιβλίου: *Ἡ παιδικὴ ἡλικία τῆς φιλοσοφίας, καὶ οἱ παιδαγωγοὶ τῆς, κατ' ἀντίθεση πρὸς τὴν ἔννοια τῆς γενέσεως τῆς φιλοσοφίας, ὅπως αὐτὴ ἐκτίθεται στὸ ἔργο τοῦ ἴδιου συγγραφέως, Κοσμικὴ πολιτεία (Republica cosmica), 1982, καὶ πρὸς τὴν ἔννοια τῆς ὀριμότητος τῆς φιλοσοφίας, ὅπως αὐτὴ θὰ εἶταν δυνατὸν, κατὰ τὸν συγγραφέα, νὰ διαπιστωθῆ στὰ ἔργα τοῦ ὀρίμου Ἀριστοτέλους (σ. 10), ἐξυπνοεῖ πῶς, γιὰ τὸν ἴδιον τὸν συγγραφέα, φιλοσοφία τῆς ἐποχῆς κατ' ἐξοχὴν εἶναι ἡ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος, ἡ ὁποία, ὡς γνωστὸν, ὀρίμασε ἀργά, καὶ δὲν ἐμφανίζει πρόσωπο ἐνιαῖο, πρᾶγμα ποὺ ἐξηγεῖ καὶ τὸν δυναμισμὸ τῆς. Στὸ προοίμιο καὶ στὰ δεκατέσσερα κεφάλαια τοῦ βιβλίου τοῦ ὁ Capizzi ἀσχολεῖται διαδοχικὰ στὴν διερεύνηση τῶν ἐπιδράσεων ποὺ ἐξήσκησαν ἐπὶ τοῦ Πλάτωνος προσωπικότητες τῆς πολιτικῆς, τοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ καὶ τῆς ἐπιστήμης, ὅπως ὁ Κριτίας, ὁ Δράκων, ὁ Χαβρίας καὶ ὁ Δίων· ὁ Κρατύλος, ὁ Σωκράτης, ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Ἰσοκράτης· ἡ ὁ Εὐκλείδης, ὁ Θεόδωρος, ὁ Φιλόλαος, ὁ Ἀρχύτας, ὁ Ἐρμογένης καὶ ὁ Εὐδόξος. Αὐτοὶ εἶναι, ὑποτίθεται, οἱ «παιδαγωγοὶ» τοῦ Πλάτωνος, αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ συνετέλεσαν στὴν κατὰ διαδοχικὰ στάδια διαμόρφωση τοῦ ἰδιοῦ του στοχασμοῦ. Τὸ σημαντικό εἶναι πῶς ὁ συγγραφεὺς προσπαθεῖ νὰ προσδιορίσει ἐπακριβῶς τὰ χρόνια κατὰ τὰ ὁποῖα καθένας ἀπὸ τοὺς ἀναφερομένους «παιδαγωγούς» ἐπέδρασαν ἰδιαίτερα ἐπὶ τοῦ Πλάτωνος, ὄχι μονάχα στὴν Ἀθήνα, στὰ Μέγαρα (σ. 11), ἀλλὰ καὶ κατὰ τὶς περιηγήσεις τοῦ φιλοσόφου στὸν ἐλληνικὸ κόσμο τῆς διασπορᾶς: στὴν Κυρήνη, στὶς Συρακοῦσες, στὸν Τάραντα. Ἐνα ἀπὸ τὰ προβλήματα ποὺ προκύπτουν ἐδῶ εἶναι ἂν οἱ ἐπιδράσεις αὐτὲς νοοῦνται τόσο ξεχωριστὰ καὶ αὐστηρὰ διαδοχικῶς ἢ ἂν ἡ ἀσκησὴ τους ἐν πολλοῖς δὲν εἶναι ταυτόχρονη, ἂν δηλαδή, κατὰ ζεύγη ἢ κατὰ τριάδες ἢ καὶ κατ' ἄλλον τρόπο, δὲν ἐπικαλύπτονται λ.χ. χρονικῶς. Ἄλλο πρόβλημα συνιστᾷ ἡ ἀπουσία συγκεκριμένης ἀναφορᾶς στὸ ρεῦμα τῆς σοφιστικῆς περὶ τῆς ὁποίας ὁ Πλάτων εἶναι σήμερα ἡ κυριώτερη, ἂν ὄχι ἡ μοναδική, μολονότι ἀρνητικῆ, καί, ὡς ἐκ τούτου, ἐνδεχομένως ἀλλοιωτικῆ, πηγὴ πληροφορήσεως, πλὴν ἴσως*

τῆς ἀναφορᾶς στὸ ἰσοκρατικῆς ἐμπνεύσεως ἢ καὶ προελεύσεως σύγγραμμα *Κατὰ σοφιστῶν* (σ. 110). Ἐνα τρίτο πρόβλημα, συναφὲς πρὸς τὸ προηγούμενο, ἀλλὰ καὶ εὐρύτερης σπουδαιότητος, παραμένει τὸ γεγονός ὅτι ἀποσιωπῶνται οἱ συνιστῶσες ἐπιδράσεων καλλιτεχνικῶν καὶ αἰσθητικῶν ἐπὶ τοῦ πλατωνικοῦ στοχασμοῦ: τοῦ ὀνόματος τοῦ Δάμωνος λ.χ. γίνεται μνεῖα μόνον κατ' εὐκαιρίαν. Τέλος, δὲν ἀντιμετωπίζεται ἀπὸ τὸν συγγραφέα ἡ ἀριστοτελικὴ ἀντίδοσις· χωρὶς αὐτὴν, θὰ παρέμενεν ἀδιανόητη καὶ ἀνερμήνευτη ἡ κρίση ἀπὸ τὴν ὁποῖαν διῆλθε ἡ πλατωνικὴ φιλοσοφία, κρίση ποὺ κατοπτρίζεται στὸν διάλογο *Παρμενίδη*, καὶ ποὺ ἐπιλύεται μὲ τὸν διάλογο *Σοφιστή*, ἕναν ἀπὸ τοὺς καθοριστικούς διαλόγους γιὰ τὴν σύλληψη καὶ τὴν ἐκτίμηση τῆς ὕστερης, τῆς γνησιώτερης πλατωνικῆς φιλοσοφίας, κατὰ τὴν γνώμη τοῦ ὀμιλοῦντος. Πέρ' ἀπὸ τίς, περιορισμένης, ἄλλωστε, σημασίας, ἐπιφυλάξεις αὐτές, ἀλλὰ καὶ πέρ' ἀπὸ κάθε λεπτομερειακὴν ἀναφορὰ στὶς ἀρετὲς τῶν ἐπὶ μέρος ἀναλύσεων, καὶ στὴν πρωτοτυπία τῶν συνδυαστικῶν θεμελιώσεων τῶν θεωρήσεων τοῦ συγγραφέως του, τὸ βιβλίον τοῦ Capizzi ἐπιβάλλεται μὲ τὴν συνθετικὴν εὐρύτητα τοῦ προβληματικοῦ φάσματος, καὶ μὲ τὸν αὐστηρὰ ἐπιστημονικὸν τρόπο διὰ τοῦ ὁποίου ἐφαρμόζεται ἡ ἐπιλεγεῖσα μέθοδος ἐξεικονίσεως τῆς θεμελιακῆς θέσεως τῆς ὁποίας τὴν στερέωση προωθεῖ. Τὸ ἴδιο αὐτὸ βιβλίον ἐμφανίζει, μεταξὺ τῶν ἄλλων προτερημάτων του, τὸ προτέρημα τῆς ἐξαιρετικῆς σαφηνείας μὲ τὴν ὁποῖαν ἐκτίθενται ἀπόψεις ποὺ τὸ καθιστοῦν κυριολεκτικῶς πρωτοποριακό.
